

«ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»: ІКТ І ВІЗУАЛІЗАЦІЯ

Серед більш ніж півтори тисячі учасників перемогу здобув учитель Заліщицької державної гімназії Тернопільської області Василь ДЯКІВ. У фіналі саме його урок отримав найвищі бали від членів журі. Уперше конкурс «Учитель року» об'єднав учителів «Основ здоров'я». Цей навчальний предмет став другим за популярністю: з п'яти цьогорічних номінацій у цій зареєструвалися 32% конкурсантів. Отримана організаторами статистика говорить не лише про увагу до цієї навчальної дисципліни у школах, а і про активність педагогів, які готові показати власні напрацювання.

Представляючи гімназію, цьогорічний переможець Василь Дяків чотири рази брав участь у різних номінаціях Всеукраїнського конкурсу «Учитель року». Найближче до перемоги він був у 2008-му: тоді виборов 2-ге місце у заключному етапі змагань у номінації «Історія». До речі, і його колеги також неодноразово ставали учасниками, дипломантами та лауреатами цього конкурсу.

— Наша гімназія відома насамперед міжнародним партнерством і впровадженням в освітній процес ІКТ. Низка всеукраїнських та міжнародних проєктів здійснюється безпосередньо під керівництвом директора **Олександри Войчишин**, — розповідає Василь Григорович. — У 2012 році практично весь колектив зареєструвався на порталі програми Microsoft «Партнерство в навчанні», що стало відправною точкою для удосконалення необхідних навичок та організації якіснішого і сучаснішого освітнього процесу в гімназії. Щороку наші досягнення стають більш значущими. Це підтверджують численні перемоги у міжнародних конкурсах щодо застосування ІКТ. А торік, наприклад, ми увійшли до експериментального всеукраїнського проєкту з використання електронних підручників для учнів 5 та 10 класів.

Та не ІКТ єдиним... Власні рецепти успіху вчителі розробили у міжнародній співпраці з Корпусом Миру США в Україні, Британською Радою в Україні. Вивчення іноземних мов, передусім англійської, розширює можливості для випускників гімназії продовжити навчання і в нашій країні, й за кордоном. На підставі договору, що був підписаний з Українсько-американським університетом «Конкордія», гімназія отримала право стати регіональним представником стипендіальної програми для талановитих і здібних школярів НМС Projects. А в самій гімназії уже традиційними є мовні табори Camp LEAD, де працюють волонтери зі США.

— Вивчення мов, ІКТ, робототехніка та STEM, розвиток демократичного середовища у школі, фізкультурно-оздоровчий напрям стали наскрізними майже для всіх

навчальних предметів, — наголошує Василь Дяків. — «Основ здоров'я» — не виняток. Та й моя творча лабораторія цієї дисципліни — динамічна. Я поповнюю її новими методами, прийомами, елементами інноваційних педагогічних технологій, які мотивують учнів, викликають у них інтерес до навчання.

УРОК — МОЯ СТИХІЯ

Учитель переконує: діти ХХІ століття — центеліали. Їм притаманні невміння сконцентруватися на вирішенні проблем, недостатні навички комунікації з іншими, залежність від гаджетів. Але педагоги можуть приділяти більше уваги візуалізації навчального матеріалу. І це, безперечно, допоможе зацікавити сучасних учнів, які мають принципово інші підходи до пізнання світу. Водночас фахівець зобов'язаний формувати в дитини свідоме ставлення до власного

до конкурсу, я декілька разів пройшов тести на Порталі превентивної освіти. Але запитання вимагали ґрунтовнішої підготовки, наприклад, із біології.

Василь Григорович успішно подолав усі етапи конкурсу і вважає, що його як учителя проаналізували всебічно: теоретичну і практичну підготовку, компетентнісний підхід через тренінгові елементи, що важливо для Нової української школи.

— Ми, конкурсанти, були в однакових умовах, не відчували психологічного тиску або зверхнього ставлення. Повірте, для учасників це дуже важливо, — стверджує він. — Аура журі була приємною, доброзичливою, поміркованою, виваженою. Відчувалося, що це люди, які розуміють учителя. Окремо наголосу, що всі дотримувалися процедури оцінювання конкурсних випробувань, тож результати були об'єктивними.

здоров'я, закріплюючи у неї здоров'язбережувальні компетентності. А це у період засилья гаджетів не просто...

На запитання «Які конкурсні випробування виявилися для Вас особисто найскладнішими і найлегшими?» вчитель відповідає:

— Моя улюблена стихія — все, що пов'язано з дітьми. Найцінніше — їхні очі та спільна робота. Тому найлегшими виявилися «Урок» і фрагмент уроку — «Практична робота». До речі, під час «практики» довелось працювати зі студентами біологічного факультету Полтавського національного педагогічного університету імені Володимира Короленка. Це також був цікавий досвід. А найскладнішим, як на мене, були тестування із фахової майстерності. Готуючись

МАЄ БУТИ І... ПЛАН «Б»

— Виклики сьогодення потребують від педагога самоосвіти та систематичної співпраці з учнями. Для цього я використовую для них різноманітні мотиватори (динамічні ілюстрації, крос-тести, проблемні запитання, завдання для роботи у парах чи групах, елементи тренінгів, проєкти), інтерактивні вправи, відеопрограми, тести. Створюю тематичні презентації, монтую відео, залучаючи учнів. Це мотивує і стимулює їхню творчість. До речі, під час проєктної роботи приділяю увагу дотриманню авторського права щодо використання матеріалів, — розповідає Василь Дяків. — Але вчитель, який працює з ІКТ, не повинен стовідсотково розраховувати на техніку, що може не

спрацювати. У кожного фахівця має бути «план Б» — варіант уроку, який завжди під рукою. І тоді до душ дітей можна «достукатися» інтерактивними методиками, а успішність співпраці з ними вимірюється ефективною комунікацією. Варто відзначити необхідність постійного діалогу педагога з батьками, що допомагає створити єдину систему збереження і розвитку здоров'я учнів.

Він згадує: серед учасників конкурсу не відчувалося безкомпромісної конкуренції, натомість була... взаємодопомога. Хоча заключний етап тривав 10 днів, можливість поспілкуватися й обмінятися досвідом з'явилася лише в останній день, перед від'їздом. Василь Григорович пропонує колегам поцікавитися досвідом учительки із Запорізького ліцею №34 **Світлани**

ції. Кожен може легко запропонувати власний спецкурс, який міститиме практичні, семінарські, тренінгові заняття. Безперечно, такі авторські спецкурси зацікавлять і педагогічні заклади вищої освіти, — каже пан Василь.

НА ЧАСІ — ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК

Василь Дяків за фахом — історик, учитель початкових класів та суспільних дисциплін. Навчався у Чортківському педагогічному училищі, Чернівецькому державному університеті імені Юрія Федьковича, Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка. У гімназії працює з 1997 року: в різні роки викладав «Основ безпеки життєдіяльності», «Основ здоров'я», «Історію», «Людину і світ», «Громадянську освіту».

Упродовж 20 років він є членом правління Всеукраїнської асоціації викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова Доба», пишається участю у багатьох проєктах. Серед них — створення у співстворстві посібників із громадянської освіти та формування громадянських компетентностей, електронного підручника «Історія: Україна і світ (інтегрований курс)» для 10 класу. Цей досвід, за його словами, може допомогти у створенні повноцінного відеокурсу або електронного підручника з «Основ здоров'я». А ще педагог пропонує використати можливості програми mozaBook для розробки підручників із його предмета з динамічним наповненням: відео, 3D-макетами, іграми, презентаціями, тестами.

— Якісний продукт потребує ресурсів, зусиль і часу. А найголовніше — командної роботи колег-однодумців. Тому запрошую до співпраці педагогів, які бажають долучитися до цього, а також розробників сучасних підручників нового покоління. Командна робота дає нам можливість, сили і бажання продовжувати рух уперед і не зупинятися. Адже усі ми є агентами змін і провідниками ідей Нової української школи, — підсумовує Василь Дяків.

Прус, яка успішно застосовує на уроках тренінгові технології. На увагу заслуговують методичні розробки з ІКТ **Ірини Гридасової** з Петрівського НВО «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів — гімназія», що на Кіровоградщині. На своїх уроках вона використовує навчальні можливості смартфонів, які стають помічниками учителя. А встановлені додатки та програми (WallaMe, Quizlet, Kahoot, AnatomyLearning, сканер QR-кодів) осучаснюють уроки з «Основ здоров'я». Майстерно проводить уроки-тренінги й бінарні уроки вінничанка **Юлія Охріменко**, яка працює у Фізико-математичній гімназії №17.

— Аби показати всю творчу лабораторію педагога, переможців та фіналістів конкурсу варто залучати до проведення курсів підвищення кваліфіка-

ТРЕНІНГОВІ ПІДХОДИ – ЕФЕКТИВНІШІ

Конкурс «Учитель року – 2019» підвищує престиж учителя «Основ здоров'я», переконаний голова журі у відповідній номінації професор Станіслав СТРАШКО. А ще змагання всеукраїнського рівня дають уявлення про загальну картину викладання предмета. Адже у третьому турі конкурсу перемогу виборювали 25 найкраще підготовлених педагогів, які вже підтвердили звання «Учитель року» в областях.

Конкурс об'єднав фахівців, які на високому рівні володіють знаннями з біології, медицини, педагогіки, психології та сучасними інтерактивними методами формування в учнів життєво необхідних навичок і компетентностей.

– Під час першого етапу в номінації «Основи здоров'я» змагалися близько 16 тисяч учителів. Це високий показник, який свідчить про зацікавленість педагогів навчальним предметом, – розповідає Станіслав Васильович.

– Які якості (професійні й особистісні) допомогли Василю Дякову стати лідером під час конкурсних випробувань?

– Учитель Заліщицької державної гімназії Тернопільської області Василь Дяків досить непогано виконав тест із фахової майстерності, достатньо володів знаннями з біології людини (вікова анатомія та фізіологія, основи педіатрії). А ще він вразив журі майстерною роботою з дітьми. По-перше, пан Василь встановив хороший контакт із п'ятикласниками. Усі дивувалися: як маленькі дітки прекрасно його слухали, брали участь в обговоренні. Педагог спокійно підтримував дисципліну в класі, де було більше 20 учнів. По-друге, він скористався обмеженою кількістю роздаткового матеріалу, доводячи, що може провести урок будь-коли і будь-де, – і дітям буде цікаво.

Абсолютно адаптований для школи, цілком реальний проект Василя Дякова залучає дітей до вирішення проблеми підтримання чистоти, сортування сміття, озеленення. Учитель показав, як можна змінити стан довкілля в Заліщиках, поліпшити його для збереження здоров'я.

Звісно ж, позитивні враження відобразилися у високих балах від кожного із членів журі.

– Що саме, на вашу думку, вирізняє трійку фіналістів?

– Виявилось, що і Світлана Прус, учителька Запорізького ліцею №34, і Ірина Гридасова, яка викладає у Петрівському НВО «Загальноосвітня школа I-III ступенів – гімназія», що на Кіровоградщині, непогано підготовлені у галузі медико-біологічних дисциплін. Відзначу, що це вчителі, які творчо працюють заради майбутнього наших дітей, мають активну життєву позицію, є патріотами і виховують громадян України.

– Уроки з «Основ здоров'я» часто називають «живими». Чому?

– Від самого початку ми активно запроваджували методику інтерактивних занять у вигляді тренінгів. Сьогодні, до речі, тренінгова методика розвитку життєвих навичок є основною у Новій українській школі. Ми доводили, що для формування, підтримання і збереження здоров'я в дитини повинна бути сформована свідомо мотивована щодо здорового спо-

субу життя та безпечної життєдіяльності, бажання бути здоровою. А це ефективно досягається лише за рахунок інтерактивних методик, насамперед – при використанні тренінгових підходів до організації навчання.

Особливість тренінгу полягає в тому, що ми використовуємо життєвий досвід кожної дитини. А вчитель допомагає їй розібратися з певною ситуацією і дійти правильних висновків. Запевнюю: це набагато ефективніше, ніж наратив.

– Відео практичних конкурсних випробувань матимуть нагоду проаналізувати не лише вчителі, а і студенти педагогічних спеціальностей. Як доцільніше це зробити?

– Цей досвід ми обов'язково запропонуємо колегам із педагогічних вишів під час науково-методичних семінарів. Наприклад, я викладаю «Вступ до спеціальності» й низку дисциплін у магістратурі для майбутніх викладачів вищої школи. А ще є декілька методичних дисциплін, які передбачають тренінги із профілактики різних захворювань. Тож саме тут важливо показати уроки з елементами тренінгів, проведені найкращими вчителями України.

цей предмет викликав неоднозначне ставлення, зокрема у громадськості. Тому ми, автори першої концепції валеологічної освіти в Україні, намагалися підсилити предмет науково.

Із 2004 року розпочалася підготовка учителів-валеологів. Низка міжнародних організацій надали допомогу з підготовки педагогів в обласних інститутах підвищення кваліфікації. Близько 20 тисяч фахівців пройшли курси підвищення кваліфікації з методик навчання життєвих навичок щодо

МИ ВИКОРИСТОВУЄМО ЖИТТЄВИЙ ДОСВІД КОЖНОЇ ДИТИНИ. А ВЧИТЕЛЬ ДОПОМАГАЄ ЇЙ РОЗІБРАТИСЯ З ПЕВНОЮ СИТУАЦІЄЮ І ДІЙТИ ПРАВИЛЬНИХ ВИСНОВКІВ

Маю наголосити, що до складу журі увійшли й мої колеги – співавтори стандарту вищої освіти: **Юрій Бойчук**, проректор з наукової роботи Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, й **Олена Шиян**, завідувач кафедри життєвих компетентностей Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (тривалий час вона працювала у Львівському державному університеті фізичної культури). Саме у цих установах ведеться чи не найпотужніша підготовка вчителів «Основ здоров'я». Для нас участь у роботі журі конкурсу – це можливість побачити ефективність власних розробок.

– Ви неодноразово наголошували, що Україна – єдина країна у пострадянському просторі, де навчання здоров'я є обов'язковим елементом шкільного curriculumу...

– Спочатку, в 1994 році, факультативним курсом було введено «Основи валеології», а згодом у навчальному плані школярів з'явився предмет «Основи безпеки життєдіяльності», який поєднав дві складові: безпосередньо безпеку життєдіяльності й основи здорового способу життя. Викладаючи цей предмет, ми стикнулися із проблемою – відсутністю підготовленого вчителя. Ймовірно, саме тому

предмети оздоровчого спрямування, називають health teacher («учитель здоров'я»), а предмет – Basics of Health («Основи здоров'я»).

До речі, у 2004-му був затверджений перший стандарт підготовки вчителя «Основ здоров'я». Спочатку набір на спеціальність «Учитель валеології» відбувся у Харківському національному університеті імені Василя Каразіна, а за два роки – у Національному педагогічному університеті імені Михайла Драгоманова.

Під контролем відповідної комісії створювалися нові підручники. Загалом сьогодні «Основи здоров'я» – це цілком науково обґрунтований предмет, який має науково-теоретичну базу.

Підготовка вчителя «Основ здоров'я» є унікальною за змістом. З одного боку, це глибока природничо-наукова платформа, доповнена медичними знаннями, на рівні, що перевищує знання медичної сестри. А з іншого – повноцінна психолого-педагогічна підготовка, що означає озброєння випускника сучасними інтерактивними методами навчання та виховання.

– Ваша порада – як досягти успіху в конкурсі «Учитель року»?

– Слід уважно вивчити досвід, який цьогоріч представили вчителі. Йдеться про відео уроків, проектів і практичної роботи конкурсантів за ключового туру.

Та насамперед раджу колегам пройти онлайн-курс із «Основ здоров'я» на порталі превентивної освіти: www.org.ua, створеному за підтримки Асоціації вчителів-тренерів. Онлайн-курс, який має відповідний гриф МОН, не такий жорсткий, як, скажімо, тестування на конкурсному відборі всеукраїнського туру. Проте він дає можливість учителям зрозуміти, в яких галузях потрібно отримати ґрунтовніші знання.

Це актуально зараз, коли існує тенденція до розширення змісту предмета «Основи здоров'я», що закладено у Проекті стандарту загальної середньої освіти Нової української школи в освітній галузі «Соціальна і здоров'язбережувальна». Відповідно, ми маємо більше уваги приділяти питанням соціалізації дитини, формування в неї підприємливості на користь добробуту, здоров'я, безпеки та конкурентоспроможності на ринку праці шляхом змістовної профорієнтаційної роботи. Найімовірніше, роль учителя «Основ здоров'я» в майбутньому розширюватиметься.

Шпальти підготувала Дарина МАТАТ

ДОВІДКОВО

Станіслав Страшко – завідувач кафедри медико-біологічних і валеологічних основ охорони життя та здоров'я Національного педагогічного університету імені Михайла Драгоманова, кандидат біологічних наук, професор.

Станіслав Васильович є одним із засновників напрямку педагогічної валеології в Україні. Понад 10 років приймає державні іспити з методики навчання основ здоров'я, валеології та безпеки життєдіяльності. Багато років був головою журі Всеукраїнської учнівської олімпіади з біології.

Автор численних друкованих праць, серед яких: 39 підручників та посібників із грифом МОН України, стандарти підготовки вчителя основ здоров'я. Наукові інтереси: фізіологія водно-сольового обміну, біоритмологія, валеологія, методика навчання біології та основ здоров'я, профілактика інфекційних та неінфекційних захворювань засобами освіти, особливості роботи з обдарованими дітьми.